

CRÒNICA D'ACTIVITATS

No

VISITA A VILABERTRAN, PERALADA I VILANOVA DE LA MUGA

La sortida cultural del mes de febrer d'enguany l'hem dedicada a visitar alguns monuments romànics de l'Alt Empordà.

El primer fou el conjunt monàstic de Santa Maria de Vilabertran, el qual constitueix un dels millors exemples conservats a Catalunya de l'arquitectura de les canòniques regulars medievals. Aquesta canònica fou fundada a finals del segle XI per l'abat Rigald. A les darreries del segle XII obtingué la jurisdicció civil i criminal del lloc i visqué una època de prosperitat fins a mitjan segle XV. Al llarg de la seva història Santa Maria de Vilabertran fou testimoni d'un important esdeveniment: el casament del rei Jaume I amb Blanca d'Anjou, l'any 1295. La canònica patí la secularització (1592) però la col·legiata subsistí fins el 1835 restant a partir de llavors simple parròquia.

El nucli original de la canònica de Santa Maria de Vilabertran s'organitzà al voltant d'un claustre, de planta trapezoïdal, amb arcades i capitells molts senzills la tipologia dels quals recorda ja l'estil cistercenc. Al seu entorn hi trobem els edificis canònics entre els quals en destacarem la Sala Capitular i la Sagristia. Prop seu hi ha el Palau Abatial, gòtic, erigit durant el mandat d'Antoni Girgós (1410-24). Adossat al cantó nord del claustre s'ubica l'església. Aquesta és un edifici de planta basilical de tres naus coberta amb volta de canó la central i de quart de cercle les laterals. En el transsepte, poc sobresortit, s'hi obren tres absis semicirculars ornats a l'exterior amb un motiu de dents de serra i a l'interior amb arcades sobre columnes. La resta dels paraments hom els observa llisos. Al cantó nord del transsepte s'hi afegí, al s. XIV, la capella funerària dels Rocabertí, i durant el s. XVIII, també al flanc nord, la capella dels Dolors que avui guarda la coneguda i magnífica creu d'argent del s. XIV l'autor de la qual es desconeix. Tanmateix per l'estil del seu treball se la podria relacionar amb el mestre del baldaquí de plata de la catedral de Girona.

L'entrada principal del temple és situada a l'oest. El projecte original contemplava una façana amb dos campanars de torre dels quals actualment només se'n conserva un. L'estructura antiga de la porta, fou substituïda per una altra d'època molt més tardana que tampoc s'arriba a contemplar.

A continuació visitarem el museu de Peralada ubicat en l'antic convent del Carme. Aquest edifici fou erigit el 1293 sobre l'antic convent dels Germans de la Penitència. Del citat convent, actualment se'n conserva l'església, d'estil gòtic català, amb capçalera poligonal i capelles entre els contraforts, acabada entorn del 1400. L'edifici conventual fou recuperat pels Rocabertí després de l'exclaustració de l'any 1835, i es disposà entorn d'un claustre gòtic (s. XIV) amb columnes quadrilobulades, capitells ornats amb senzills motius vegetals i geomètrics. Aquest edifici degudament restaurat, acull avui les col·leccions de la família Mateu, actual propietària del castell, i la Biblioteca dels Rocabertí molt incrementada per l'esmentat propietari actual. El fons del Museu de Peralada conté notables obres d'art i una famosa col·lecció de vidre català juntament amb altres peces procedents de Castella i d'Itàlia. Hom hi pot admirar una mostra important de ceràmica dels ss. XVI-XIX, monedes antigues i interessants mostres de ferrament, així com excel·lents capitells procedents del Monestir de Sant Pere de Rodes. No podem acabar el comentari de la nostra visita a Peralada sense esmentar el claustre romànic de sant Domènec i la creu d'argent del s. XIV que es conserva a l'església parroquial de la citada població.

Per últim visitarem l'església de Santa Eulàlia de Vilanova de la Muga. Aquest indret, antigament era emmurallat. Actualment encara s'hi poden admirar casals dels ss. XV-XVII. Conserva —molt transformada i desfigurada— la seva església d'origen romànic. L'edifici és de planta basilical amb tres naus i tres absis. A l'interior de l'església, presidint la conca de l'absis central hom hi veu la figura de la *Maiestas Domini* junt amb altres temes iconogràfics. Hom queda una mica sorprès en contemplar les esmentades pintures i observar la manca de rigor científic i plàstic amb què es varen restaurar als anys 40. A l'exterior de l'edifici, un campanar quadrat, d'època posterior (ss. XVII-XVIII) el pes del qual posa en perill la feble estructura de l'antic edifici romànic. De tot el conjunt la peça més interessant que s'hi conserva és una pica baptismal de tipus circular decorada amb un seguit d'arcades a la part inferior. Hom la pot admirar dins del temple, ubicada a l'angle N.O.

BIBLIOGRAFIA

ANDORRA MEDIEVAL. 7è Centenari de la Signatura del Segon Pareatge. Catàleg de l'Exposició. Andorra, Conselleria d'Educació i Cultura, 1988, 79 pàgs.

El Catàleg publicat per la Conselleria d'Educació i Cultura d'Andorra en ocasió de l'Exposició "Andorra Medieval" recull a través de les seves pàgines, de forma breu i acurada, una síntesi de la història i l'art de les valls d'Andorra.

El citat volum, després d'unes paraules de presentació i pròleg, s'estructura en diferents apartats que ens recorden la configuració de la mostra. El primer capítol es dedica a "La història: segles IX-XIII". Es dona una visió de la integració d'Andorra al comtat d'Urgell; del domini comtal al senyoriu eclesiàstic; la consolidació del domini territorial; del traspàs de poders; del senyoriu eclesiàstic; de les infeudacions i les lluites religioses; per acabar amb els pareatges dels anys 1278 i 1288. En un segon apartat es tracta del "Poblament i de la terra" fent-se esment de la població i com aquesta estava distribuïda. A continuació es presenta "La vida a l'Edat Mitjana" que al·ludeix els diferents aspectes que la conformen, com l'agricultura, la ramaderia, la caça i la pesca, la metal·lúrgia, el vidre, la ceràmica, el comerç, la moneda i els nuclis d'hàbitat. La part següent versa sobre "La mort a l'Edat Mitja". Comenta la Necròpolis de Sant Vicenç d'Enclar i d'Antuix; els enterraments de Santa Eulàlia d'Encamp i de Nogol, la Necròpolis de Sant Joan de Caselles i estudis antropològics. En el capítol dedicat a "L'església: Lipsanoteques i consagracions" es presenten les de les Bons, Massana, Sant Andreu d'Andorra la Vella entre d'altres. En un darrer apartat que inclou diverses manifestacions "d'Art" hom hi troba referències a l'arquitectura, pintura mural, pintura sobre fusta, imatgeria, manuscrits, així com articles dedicats a la conservació, restauració i anàlisi de l'obra d'art.

Cadascun dels títols esmentats han estat estudiats i tractats per reconeguts especialistes en la matèria i en totes les ocasions s'han complementat amb il·lustracions de color, representatives de cada text.

El Catàleg, sens dubte, aconsegueix despertar l'interès de l'erudit i del públic en general. Ens congratulem, per tant, de la seva publicació alhora que felicitem el Comitè Organitzador per la tasca duta a terme en aquesta obra, la qual ofereix la possibilitat d'apropar-nos a la història i la cultura del país andorrà i fer-nos-les conèixer una mica millor.

Ma. Teresa Matas i Blanxart